

4. Електронна бібліотека Князева. Життя і творчість українських письменників. Творчість Петра Карманського. URL: <https://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/zht/14/003.htm>
5. Зелененька І. А. Художній ідеал у розумінні Миколи Євшана. *Постать Миколи Євшана в контексті розвитку українського модернізму* : зб. наук. праць; випуск 6 / ред. колегія : Н. Поляруш, В. Ткаченко, І. Зелененька, В. Крупка. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. 204 с.
6. Карманський П. С. Ой люлі, смутку / упоряд. текстів, передм. та прим. Л. Г. Голомб. Ужгород : Поличка «Карпатського краю», 1996. 416 с.
7. Кузьменко О. М. Стрілецькі пісні (аспекти фольклоризму, фольклоризації фольклорності) : автореф. дис. канд. філол. наук / Львівський національний університет імені І. Франка. Львів, 2000. 20 с.
8. Кузьменко Т. Мистецько-художня творчість українських січових стрільців у контексті розвитку національної культури першої чверті XX століття. URL: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:yPYggNX20h4J:issues-culture-knukim.pp.ua/article/view/155721/155252+&cd=2&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>
9. Лучук І. В. Поет смутку. 140 років від дня народження Петра Карманського. *Газета ZBRUC'*. URL: <https://zbruc.eu/node/80192>
10. Ляшкевич П. А. Петро Карманський : нарис життя і творчості / відп. ред. Г. Чопик. Львів, 1998. С. 13-18.
11. Франко І. Я. Петро Карманський. Ой люлі, смутку / Франко І. Зібр. творів: у 50 т. Київ : Наук. думка, 1982. Т. 37. С. 138-139.

СУЧАСНА ХУДОЖНЯ БІОГРАФІЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Діана Гарник, здобувач ступеня вищої освіти магістра

Науковий керівник: А. П. Віннічук, кандидат філологічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

CONTEMPORARY ARTISTIC BIOGRAPHY: THEORETICAL ASPECT

Diana Harnyk, master's student

Scientific supervisor: Alla Vinnichuk, PhD in Philology, Associate Professor

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

***Анотація.** У статті досліджено історію становлення та розвитку сучасної художньої біографії. Виокремлено жанрові особливості художньо-біографічної прози. Окреслено джерела та вимоги щодо написання творів про знакові постаті в національній історії.*

***Ключові слова:** художня біографіка, бібліографія, художній домисел та вимисел.*

***Abstract.** The article deals with the peculiarities of the formation and development of contemporary artistic biography. The genre features of fiction and biographical prose are highlighted.*

***Keywords:** artistic biography, bibliography, artistic conjecture and fiction.*

У сучасній українській літературі простежується тенденція посилення уваги до знакових постатей історії та культури нашого народу. Саме національні історія та література завжди були джерелом пізнання життєпису відомих людей. Для читача нагоді стає так звана біографічна проза, що має на меті у художній формі відобразити знакові для пізнання або важкі для розуміння деталі з життя відомої постаті, звісно поряд із історичною правдою, мають місце художні вимисел та домисел письменника.

Метою наукової розвідки є дослідження розвитку сучасної біографічної прози, а також з'ясування її ролі під час вивчення життєпису письменника.

На сьогодні біографічна проза перебуває у колі наукових спостережень багатьох учених, зокрема, відомими з досліджуваної теми є наукові розвідки О. Галича, М. Наєнка, С. Нікіфорчук, В. Попика, Л. Рєви, В. Чишката ін.

Термін «біографіка» як літературна біографічна творчість і як мистецтво писати художню біографію цілком може бути прийнятним для літературознавства з його специфічними методами пізнання особистості. Все ж цей термін не є однозначним. Розуміючи прикладний зміст «біографіки», не всі історики літератури користуються цим терміном. Переважна більшість апелює

до поняття «біографія» як комплексного явища, що передбачає методичний та критичний аспекти [Чишко 1996: 6].

У «Літературознавчій енциклопедії» зазначено, що «біографіка – сукупність документів, які письменник чи дослідник використовує під час написання художньої (наукової) біографії, систематизування життєписів на підставі використаних джерел, різних свідчень, щоденникових записів, епістолярної спадщини тощо» [ЛЕ 2007: 137]. Досліджуючи історію становлення та розвитку біографіки, знаходимо основи її методології у працях Ф. Бекона та Д. Боуствелла («Життя Самуеля Джонсона», 1791). З позиції позитивізму було обґрунтовано потребу введення бібліографіки у текст наративу, що базувався на достовірному матеріалі, розкрито психологію персонажа без приховування його позитивних та негативних рис, усунено його ідеалізацію, окреслено не лише вчинки, а й мотиви.

Основи української бібліографіки закладав М. Ковалинський, описуючи життєвий і творчий шлях Григорія Сковороди («Життя Григорія Сковороди. Писане 1794 року в давньому смаку»).

Термін «бібліографія або життєпис» потлумачується, як художнє або наукове відтворення історії конкретної особи на основі задокументованих фактів та свідчень [ЛЕ 2007: 138]. Фактографічний матеріал є підставою для побудови динамічного сюжету.

С. Нікіфорчук зазначає, що художня біографія як різновид художньої літератури належить до проміжних родо-жанрових утворень та поєднує в собі риси художності й документальності. Вона реалізується в численних жанрових формах – роман, повість, оповідання, есе, нарис та ін. [Нікіфорчук].

Серед провідних ознак художньої біографії варто виокремити:

- ✓ художнє зображення життєпису реальної історичної особи;
- ✓ опора на справжній документ і факт;
- ✓ художньо-психологічне занурення у внутрішній світ головного героя;
- ✓ застосування художнього вимислу та домислу;

- ✓ домінування одного головного героя;
- ✓ наявність серед персонажів реальних історичних осіб;
- ✓ суб'єктивність оповіді тощо.

Такі жанри біографічної прози, як художні мемуари та автобіографічна повість найбільш поширені в українській літературі 90-х років XX століття. Характерною рисою таких художніх біографій є психологізм; автобіографічний герой веде спостереження над своїми вчинками, думками, почуттями, поетапно формуючись як особистість. Автобіографія як жанровий різновид художньої біографії фокусується на особистості, є описом життя будь-якої особистості, зосереджена власне на самій особистості, на історії становлення і розвитку однієї людини.

Важко не погодитися з думкою В. Попика, що у XX столітті тривалий час біографічні дослідження були надто заполітизовані, слугували ілюструванню і утвердженню певних ідеологічних постулатів, розглядались як пропагандистсько-виховний засіб, що істотно обмежувало коло висвітлюваних персоналій, сприяло формалізації і схематизму досліджень.

Сучасна художня біографіка спрямовує зусилля на розкриття, через життєписи, всієї повноти, багатоманітності та трагічної суперечливості історичного шляху українського народу, його взаємозв'язків із іншими народами і культурами. Звідси – тенденція до постійного розширення діапазону досліджуваних персоналій, який раніше обмежувався переважно «видатними» та «відомими» діячами, поновлення історичної пам'яті про забутих і замовчуваних представників минулих поколінь і введення до наукового обігу нових імен діячів. Саме це обумовлює необхідність переходу до формування масштабних біографічних ресурсів, які б інтегрували напрацювання дослідників-біографістів всіх регіонів України [Попик].

Л. Рева зауважує, що у 80-х – початку 90-х рр. розширюється коло історико-біографічної епіки зі змалюванням життя видатних діячів. З'являються серйозні наукові дослідження, що висвітлюють маловідомі сторінки життєписів письменників. Так, у 1989 р. у видавництві «Дніпро»

видано художньо-документальний диптих «У Вільні, городі преславнім...», у якому розкрито «вільнюські сторінки» біографії молодого Тараса Шевченка. [Рева 2009: 307].

Має рацію О.Галич, зазначаючи, що останні десятиліття ХХ століття ознаменовані посиленням документального начала. Спогади, автобіографії, літературні портрети займають дедалі більшу питому вагу в літературному процесі. Цьому сприяло повернення з небуття багатьох тисяч імен співвітчизників – забуті у складних перипетіях ХХ століття, або й ретельно замовчувані.

Характеристика письменника набуває повноти, багатогранності. Автори студій життя й творчості письменників і літературознавців наголошують на екзистенційні проблеми, органічно утверджують субстанційні основоположні начала української духовності [Галич 1999: 62; Галич 2001: 238].

В. Попик зауважує, що сучасна біографіка є теоретичним і методичним підґрунтям наукових біографічних студій, а в широкому розумінні покликана вивчати й узагальнювати життєвий досвід, як явища культури і суспільного життя. Науковим і суспільним призначенням біографіки є сприяння поверненню до сприйняття національного минулого крізь призму його «людських вимірів» на противагу схематизму, шаблонності [Попик].

Заслуговує на увагу твердження Л. Реви та О.Галича, що літературна біографіка останнього десятиліття ХХ століття живе, розвивається, освоює нові імена, переосмислює відомі постаті. І цим самим вона є цікавою для нащадків [Галич 2001: 238].

Як складова частина літературознавства, біографіка продовжує виконувати свою функціональну роль – виборювати, утверджувати й підтримувати українську літературу та її творців, розкривати непересічні особистості в літературно-мистецькій галузі. Цьому підпорядковані різноманітні види історико-біографічних праць, які знайомлять читачів з життям і творчістю українських митців, і є важливими джерельними ресурсами українського національного біографічного архіву.

Отже, художня біографіка, зародившись у надрах історії літератури, а згодом перейшовши і до літературознавства, міцно закріпилася як художній метод, а також як наукова практика під час вивчення життєпису видатних особистостей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Галич О. На маргінесах життя (огляд мемуаристики). *Слово і час*. 1999. № 10. С. 62–67.
2. Галич О. Українська документалістика на зламі тисячоліть: специфіка, генеза, перспективи. Луганськ, 2001. С. 238.
3. Літературознавча енциклопедія : у двох томах. Т. 1 / Авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. С. 137–138.
4. Нікіфорчук С. Типи біографічних текстів у вітчизняній та англomовній та лінгвокультурних традиціях. URL: <http://fif.at.ua/publ/avtori/nikiforchuk> (дата звернення 02.04.2022).
5. Попик В. Біографія. Біографіка. Біографістика. Біобібліографія: понятійний арсенал історико-біографічних досліджень. URL: <http://chtyvo.org.ua/authors> (дата звернення 02.04.2022).
6. Рева Л. Проблема розвитку української біографіки. *Література. Фольклор*. Київ, 2009. Вип. 33 (2). С. 306–324.
7. Чишко В. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України. Київ : НБУВ: Ін-т біогр. досліджень, 1996. С. 3–7.

СПЕЦИФІКА ЖІНОЧОГО ОБРАЗОТВОРЕННЯ В РОМАНІ

ВАЛЕНТИНИ МАСТЕРОВОЇ «СУЧА ДОЧКА»

Вікторія Денисюк, здобувач ступеня вищої освіти бакалавра

Науковий керівник: В. І. Ткаченко, кандидат філологічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

SPECIFICS OF WOMEN'S FORMATION IN VALENTINA MASTER'S

NOVEL « THE DAUGHTER OF THE BITCH »

Victoria Denysiuk, bachelor's student